ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 5ης Μαΐου 1998 *

Στην υπόθεση C-403/96 P,

Glencore Grain Ltd, πρώην Richco Commodities Ltd, εταιρία συσταθείσα κατά το δίκαιο των Βερμουδών και εδρεύουσα στο Hamilton (Βερμούδες), εκπροσωπούμενη από τους M. M. Slotboom, P. V. F. Bos και J. G. A. van Zuuren, δικηγόρους Ρόττερνταμ, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Marc Loesch, 11, rue Goethe,

αναιρεσείουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 24 Σεπτεμβρίου 1996 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (τρίτο τμήμα) στην υπόθεση T-491/93, Richco κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. II-1131),

όπου ο έτερος διάδικος είναι

η **Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,** εκπροσωπούμενη από τους B. J. Drijber και N. Khan, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, C. Gulmann, H. Ragnemalm, M. Wathelet (εισηγητή) και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, L. Sevón και K. M. Ιωάννου, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 23 Δεκεμβρίου 1996, η Glencore Grain Ltd, πρώην Richco Commodities Ltd (στο εξής: Glencore ή αναιρεσείουσα), άσκησε, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναίρεση κατά την αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 στην υπόθεση T-491/93, Richco κατά Επιτροπής (Συλλογή 1996, σ. II-1131, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή της που είχε ως αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως την οποία η Επιτροπή είχε απευθύνει στη Vnesheconombank την 1η Απριλίου 1993.

Νομικό πλαίσιο

2 Στις 16 Δεκεμβρίου 1991, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 91/658/ΕΟΚ, για τη χορήγηση μεσοπρόθεσμου δανείου στη Σοβιετική Ένωση και τις Δημοκρατίες της (ΕΕ L 362, σ. 89).

3 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως ορίζει τα εξής:

«Η Κοινότητα χορηγεί στην ΕΣΣΔ και τις Δημοκρατίες της μεσοπρόθεσμο δάνειο ύψους 1 250 εκατομμυρίων ECU κατ' ανώτατο όριο σε κεφάλαιο, σε τρεις διαδοχικές δόσεις, ανώτατης διάρκειας τριών ετών, προκειμένου να επιτρέψει την εισαγωγή γεωργικών προϊόντων, ειδών διατροφής και ιατρικού υλικού (...)».

4 Το άρθρο 2 της αποφάσεως 91/658 ορίζει ότι, προς τον σκοπό αυτόν,

«η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να δανειστεί, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, τους αναγκαίους πόρους που τίθενται στη διάθεση της ΕΣΣΔ και των Δημοκρατιών της υπό μορφή δανείου».

5 Σύμφωνα με το άρθρο 3,

«Η Επιτροπή διαχειρίζεται το δάνειο που αναφέρεται στο άρθρο 2».

6 Εξάλλου, από το άρθρο 4 προκύπτουν τα εξής:

«1. Η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να οριστικοποιήσει, μαζί με τις αρχές της ΕΣΣΔ και των Δημοκρατιών της, (...) τους οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς όρους που συνοδεύουν τη χορήγηση του δανείου καθώς και τους κανόνες για τη διάθεση των κεφαλαίων και τις αναγκαίες εγγυήσεις για να εξασφαλιστεί η αποπληρωμή του δανείου.

(...)

3. Οι εισαγωγές προϊόντων των οποίων η χρηματοδότηση εξασφαλίζεται από το δάνειο θα γίνονται με τις τιμές που ισχύουν στη διεθνή αγορά. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός πρέπει να είναι εξασφαλισμένος για την αγορά και την παράδοση των προϊόντων που πρέπει να ανταποκρίνονται στα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα.»

7 Στις 9 Ιουλίου 1992, η Επιτροπή εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1897/92, για τον καθορισμό των λεπτομερών κανόνων σχετικά με τη χορήγηση μεσοπρόθεσμου δανείου στη Σοβιετική Ένωση και στις Δημοκρατίες της όπως προβλέπεται με την απόφαση 91/658 (ΕΕ L 191, σ. 22).

8 Σύμφωνα με το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού,

«τα δάνεια χορηγούνται επί τη βάσει συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ των Δημοκρατιών και της Επιτροπής, η οποία συμπεριλαμβάνει στους όρους καταβολής του δανείου τις απαιτήσεις που ορίζονται στα άρθρα 3 έως 7».

9 Το άρθρο 4 του κανονισμού 1897/92 διευκρινίζει τα εξής:

«1. Με τα δάνεια χρηματοδοτούνται μόνον η αγορά και η προμήθεια που αποτελούν αντικείμενο συμβάσεων οι οποίες έχουν αναγνωρισθεί από την Επιτροπή ως σύμμορφες με τις διατάξεις της απόφασης 91/658/ΕΟΚ καθώς επίσης και με τις διατάξεις των συμφωνιών οι οποίες αναφέρονται στο ως άνω άρθρο 2.

2. Οι συμβάσεις υποβάλλονται στην Επιτροπή για αναγνώριση εκ μέρους των Δημοκρατιών ή εκ μέρους των εντεταλμένων οικονομικών εκπροσώπων τους».

10 Το άρθρο 5 καθορίζει τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η προβλεπόμενη στο άρθρο 4 αναγνώριση. Μεταξύ των προϋποθέσεων αυτών περιλαμβάνονται και οι εξής δύο όροι:

«1) Η σύμβαση [να] έχει συναφθεί βάσει διαδικασίας με την οποία εξασφαλίζεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός (...).

2) Η σύμβαση [να] προσφέρει τους ευνοϊκότερους όρους αγοράς σε σχέση με την τιμή η οποία ισχύει κανονικά στις διεθνείς αγορές».

11 Στις 9 Δεκεμβρίου 1992, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, η Ρωσική Ομοσπονδία, ως διάδοχος της ΕΣΣΔ, και ο οικονομικός εκπρόσωπός της, η Vnesheconombank (στο εξής: VEB), υπέγραψαν, σύμφωνα με τον κανονισμό 1897/92, ένα «Memorandum of Understanding» (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο), βάσει του οποίου η Κοινότητα θα χορηγούσε στη Ρωσική Ομοσπονδία το προβλεπόμενο από την απόφαση 91/658 δάνειο. Έτσι, προβλέφθηκε ότι η Κοινότητα, υπό την ιδιότητα του δανειστή, θα χορηγούσε στη VEB, δανειολήπτη, υπό την εγγύηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας, μεσοπρόθεσμο δάνειο 349 εκατομμυρίων ECU για ανώτατη διάρκεια τριών ετών.

12 Το σημείο 6 της συμφωνίας-πλαισίου προβλέπει τα εξής:

«Το ποσό του δανείου, αφού αφαιρεθούν οι προμήθειες και τα έξοδα της ΕΟΚ, θα καταβληθεί στον δανειολήπτη και θα χρησιμοποιηθεί, σύμφωνα με τις ρήτρες και τους όρους της συμβάσεως του δανείου, αποκλειστικά και μόνο για την κάλυψη των αμετάκλητων ενεγγύων πιστώσεων που θα ανοίξει ο δανειολήπτης σύμφωνα με τα συνήθη διεθνή πρότυπα και κατ' εφαρμογήν των συμβάσεων παραδόσεως, εφόσον οι συμβάσεις αυτές και οι ενέγγυες αυτές πιστώσεις έχουν αναγνωρισθεί από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως σύμφωνες προς την απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 1991 και προς την παρούσα συμφωνία».

13 Το σημείο 7 απαριθμεί τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η αναγνώριση του συμβατού της συμβάσεως με την απόφαση του Συμβουλίου. Διευκρινίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι προμηθευτές επιλέγονται από τους ρωσικούς οργανισμούς που ορίζει προς τούτο η Κυβέρνηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

14 Στις 9 Δεκεμβρίου 1992, η Επιτροπή και η VEB υπέγραψαν τη σύμβαση δανείου την οποία προέβλεπαν ο κανονισμός 1897/92 και η συμφωνία-πλαίσιο (στο εξής: σύμβαση δανείου). Η σύμβαση αυτή ορίζει επακριβώς τον μηχανισμό εκταμιεύσεως του δανείου. Προβλέπει ορισμένη ευχέρεια για τη διάρκεια της περιόδου εκταμιεύσεως (15 Ιανουαρίου 1993 — 15 Ιουλίου 1993), σκοπός της οποίας είναι η προκαταβολή των εγκρινομένων για την εξόφληση των παραδιδομένων αγαθών ποσών.

15 Στις 15 Ιανουαρίου 1993, η Επιτροπή, υπό την ιδιότητα του δανειστή, συνήψε εξ ονόματος της Κοινότητας, σύμφωνα με το άρθρο 2 της αποφάσεως 91/658, σύμβαση δανείου με όμιλο τραπεζών, επικεφαλής του οποίου ήταν η Crédit Lyonnais.

Ιστορικό της διαφοράς και διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου

16 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο προέβη στις εξής διαπιστώσεις:

«8. Η εταιρία Exportkhleb, κρατική επιχείρηση στην οποία η Ρωσική Ομοσπονδία είχε αναθέσει να διαπραγματευθεί την αγορά σιταριού, διοργάνωσε ανεπίσημη διαδικασία προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών, στο πλαίσιο της οποίας ήλθε σε επαφή, μεταξύ άλλων, και με την προσφεύγουσα-ενάγουσα (στο εξής: προσφεύγουσα), εταιρία επιδιδόμενη στο διεθνές εμπόριο.

9. Στις 28 Νοεμβρίου 1992, η προσφεύγουσα υπέγραψε σύμβαση πωλήσεως σιταριού με την Exportkhleb, με την οποία αναλάμβανε την υποχρέωση να παραδώσει 700 000 τόνους προϊόντων αλευροποιίας σιταριού αντί τιμήματος 140 δολαρίων ΗΠΑ (US$) ανά τόνο, CIF Free out, σε λιμένα της Βαλτικής Θάλασσας. Η σύμβαση αυτή προέβλεπε ότι το εμπόρευμα θα φορτωνόταν πριν από τις 28 Φεβρουαρίου 1993.

10. Μετά την υπογραφή της προαναφερθείσας ανωτέρω στη σκέψη 4 συμβάσεως δανείου, η VEB ζήτησε από την Επιτροπή να εγκρίνει τις συμβάσεις που είχε συνάψει η Exportkhleb με τις εξαγωγικές εταιρίες και μεταξύ των οποίων ήταν η σύμβαση που είχε υπογράψει η προσφεύγουσα.

11. Αφού η προσφεύγουσα παρέσχε στην Επιτροπή ορισμένα αναγκαία συμπληρωματικά στοιχεία, κυρίως σχετικά με τη συναλλαγματική ισοτιμία του ECU προς το δολάριο ΗΠΑ, η οποία δεν είχε καθοριστεί με τη σύμβαση, έδωσε τελικά την έγκρισή της στις 27 Ιανουαρίου 1993, υπό μορφή επιβεβαιωτικού υπομνήματος που απέστειλε στη VEB. Κατά την προσφεύγουσα, με το επιβεβαιωτικό αυτό υπόμνημα τροποποιήθηκαν δύο σημεία της συμβάσεως, και συγκεκριμένα η διάρκεια της φορτώσεως, την οποία η Επιτροπή επεξέτεινε αυτεπαγγέλτως μέχρι τις 31 Μαρτίου 1993, και η συναλλαγματική ισοτιμία ECU προς δολάριο ΗΠΑ. Με την υπ. αριθ. 2 προσθήκη, η οποία υπογράφηκε στις 28 Ιανουαρίου 1993, η Exportkhleb και η προσφεύγουσα συμφώνησαν τελικά ότι θα ίσχυε η επίσημη συναλλαγματική ισοτιμία της 15ης Ιανουαρίου 1993, δηλαδή το τίμημα καθορίστηκε σε 115,86 ECU ανά τόνο.

12. Κατά την προσφεύγουσα, η ενέγγυα πίστωση άρχισε να ισχύει στις 22 Φεβρουαρίου 1993, δηλαδή μία εβδομάδα πριν από τη λήξη της περιόδου φορτώσεως που προέβλεπαν οι συμβάσεις (28 Φεβρουαρίου 1993).

13. Μολονότι επομένως σημαντικό μέρος των εμπορευμάτων είχε ήδη παραδοθεί ή βρισκόταν στο στάδιο της φορτώσεως, καθίστατο πρόδηλο, κατά την προσφεύγουσα, ότι δεν ήταν δυνατή η παράδοση όλων των εμπορευμάτων πριν από τις 28 Φεβρουαρίου 1993.

14. Στις 19 Φεβρουαρίου 1993, η εταιρία Exportkhleb κάλεσε όλους τους εξαγωγείς σε συνάντηση στις Βρυξέλλες, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 22 και στις 23 Φεβρουαρίου 1993. Κατά τη συνάντηση αυτή η Exportkhleb ζήτησε από τους εξαγωγείς να υποβάλουν νέες προσφορές τιμών για την παράδοση του αποκληθέντος από την ίδια "προβλεπομένου υπολοίπου", δηλαδή των ποσοτήτων για τις οποίες έπρεπε ευλόγως να θεωρηθεί ότι δεν θα παραδίδονταν πριν από τις 28 Φεβρουαρίου 1993. Κατά την προσφεύγουσα, η τιμή του σιταριού στην παγκόσμια αγορά είχε σημειώσει σημαντική αύξηση μεταξύ του Νοεμβρίου 1992, δηλαδή του χρόνου κατά τον οποίο συνήφθη η σύμβαση πωλήσεως, και του Φεβρουαρίου 1993, δηλαδή του χρόνου των νέων διαπραγματεύσεων.

15. Κατόπιν διαπραγματεύσεων, κατά τις οποίες οι εταιρίες αναγκάστηκαν να ευθυγραμμισθούν προς τη χαμηλότερη προσφορά, δηλαδή 155 US$ ανά τόνο, η οποία αντικατόπτριζε, κατά την προσφεύγουσα, την τιμή που ίσχυε τότε στην παγκόσμια αγορά, επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ της Exportkhleb και των αντισυμβαλλομένων της ως προς την κατανομή των νέων ποσοτήτων που θα παρέδιδε κάθε εταιρία. Η εταιρία Richco Commodities συνήψε σύμβαση για 450 000 τόνους προϊόντων αλευροποιίας σιταριού, που θα έπρεπε να παραδοθούν τον Μάρτιο-Απρίλιο 1993. Βάσει της νέας ισοτιμίας που όρισαν οι συμβαλλόμενοι, το συμφωνηθέν τίμημα διαμορφώθηκε σε 132 ECU.

16. Κατά την προσφεύγουσα, λόγω του επείγοντος και της σοβαρότητας της επισιτιστικής καταστάσεως στη Ρωσία, αποφασίστηκε, κατόπιν πρωτοβουλίας της Exportkhleb, η επισημοποίηση των μεταβολών αυτών με μια απλή προσθήκη στην αρχική σύμβαση (προσθήκη υπ' αριθ. 3), η οποία χρονονολογήθηκε 23 Φεβρουαρίου 1993. Κατά την κατάρτιση της προσθήκης αυτής, συμφωνήθηκε η μείωση της προς παράδοση ποσότητας σιταριού σε 430 200 τόνους, προκειμένου, κατά την προσφεύγουσα, να μην υπερβαίνει το νέο συνολικό τίμημα το αρχικώς συμφωνηθέν συνολικό τίμημα.

17. Στις 9 Μαρτίου 1993, η εταιρία Exportkhleb πληροφόρησε την Επιτροπή ότι η σύμβαση που είχε υπογράψει με την προσφεύγουσα είχε τροποποιηθεί.

18. Στις 12 Μαρτίου 1993, ο Guy Legras, γενικός διευθυντής της Γενικής Διεύθύνσεως Γεωργίας (ΓΔ VI), απάντησε στην εταιρία Exportkhleb ότι της εφιστούσε την προσοχή επί του γεγονότος ότι η Επιτροπή, δεδομένου ότι η ανώτατη αξία των συμβάσεων αυτών είχε ήδη καθοριστεί με το επιβεβαιωτικό υπόμνημα της Επιτροπής και είχαν ήδη διατεθεί όλες οι διαθέσιμες για το σιτάρι πιστώσεις, δεν θα μπορούσε να δεχθεί το αίτημα αυτό παρά μόνον αν η συνολική αξία των συμβάσεων παρέμενε η ίδια, πράγμα που θα μπορούσε να επιτευχθεί με ανάλογη μείωση των προς παράδοση ποσοτήτων. Ο γενικός διευθυντής πρόσθεσε ότι η αίτηση εγκρίσεως των τροποποιήσεων δεν θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη από την Επιτροπή παρά μόνον αν υποβαλλόταν επίσημα από τη VEB.

19. Κατά την προσφεύγουσα, τα στοιχεία αυτά ερμηνεύθηκαν ως επιβεβαίωση της εγκρίσεως της Επιτροπής.

20. Κατά την προσφεύγουσα, οι φάκελοι με τις νέες προσφορές και τις τροποποιήσεις της συμβάσεως διαβιβάστηκαν επίσημα στην Επιτροπή από τη VEB στις 23 και στις 26 Μαρτίου 1993. Στις 7 Απριλίου 1993 η Exportkhleb την πληροφόρησε ότι η Επιτροπή είχε αρνηθεί να εγκρίνει τις τροποποιήσεις της αρχικής συμβάσεως, η άρνηση δε αυτή της Επιτροπής περιεχόταν στο έγγραφο που είχε αποστείλει στη VEB την 1η Απριλίου 1993 ο αρμόδιος για τη γεωργία επίτροπος.

21. Με το έγγραφο αυτό της 1ης Απριλίου 1993, ο επίτροπος R. Steichen δήλωσε ουσιαστικά ότι η Επιτροπή, αφού εξέτασε τις τροποποιήσεις των συμβάσεων που είχαν συναφθεί μεταξύ της Exportkhleb και ορισμένων προμηθευτών, μπορούσε να εγκρίνει όσες αφορούσαν τη μετάθεση των ορίων λήξεως των προθεσμιών παραδόσεως και πληρωμής. Αντίθετα, δήλωσε ότι "το μέγεθος των αυξήσεων των τιμών είναι τόσο μεγάλο, ώστε δεν μπορούμε να τις θεωρήσουμε ως αναγκαία προσαρμογή, αλλ' ως ουσιώδη τροποποίηση των αρχικών συμβάσεων". Συνέχισε δε ως εξής: "Το σημερινό ύψος των τιμών στην παγκόσμια αγορά (τέλη Μαρτίου 1993) δεν διαφέρει σημαντικά από το

ύψος των τιμών κατά τον χρόνο κατά τον οποίο συμφωνήθηκαν αρχικά οι τιμές (τέλη Νοεμβρίου 1992)." Ο επίτροπος υπενθύμισε ότι η ανάγκη εξασφαλίσεως αφενός ελεύθερου ανταγωνισμού μεταξύ των δυνητικών προμηθευτών και αφετέρου των ευνοϊκότερων δυνατών συνθηκών για την αγορά των αγαθών ήταν ένας από τους κυριότερους παράγοντες που λαμβάνονταν υπόψη για την έγκριση των συμβάσεων από την Επιτροπή. Ο επίτροπος, διαπιστώνοντας ότι στην προκειμένη περίπτωση οι τροποποιήσεις είχαν συμφωνηθεί απευθείας με τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις χωρίς να υπάρξει ανταγωνισμός με άλλους προμηθευτές, κατέληξε ως εξής: "Η Επιτροπή δεν μπορεί να εγκρίνει τόσο σημαντικές αλλαγές, τις οποίες επιφέρουν ορισμένες απλές τροποποιήσεις των υφισταμένων συμβάσεων." Ο επίτροπος δήλωσε ότι θα μπορούσε να επιτρέψει τις τροποποιήσεις σχετικά με τη μετάθεση του ορίου λήξεως των προθεσμιών παραδόσεων και πληρωμών, εφόσον τηρούνταν η συνήθης διαδικασία. Αντίθετα, δήλωσε ότι, "αν η τροποποίηση των τιμών ή των ποσοτήτων ήταν αναγκαία, θα έπρεπε να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις για τη σύναψη νέων συμβάσεων, οι οποίες θα έπρεπε να υποβληθούν στην Επιτροπή για έγκριση κατ' εφαρμογή της πλήρους συνήθους διαδικασίας (δηλαδή θα έπρεπε, μεταξύ άλλων, να υποβληθούν τουλάχιστον τρεις προσφορές)".

(...)

22. Κατόπιν αυτών η προσφεύγουσα, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 5 Ιουλίου 1993, άσκησε την παρούσα προσφυγή-αγωγή (...).

23. Με διάταξη της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, το Δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατ' εφαρμογή της αποφάσεως 93/350/Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 1993, για την τροποποίηση της αποφάσεως 88/591/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 144, σ. 21).

24. (...) Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία στις 30 Σεπτεμβρίου 1993, η Επιτροπή πρόβαλε ένσταση απαραδέκτου.»

17 Από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η προσφεύγουσα-ενάγουσα ζήτησε από το Πρωτοδικείο:

«— να ακυρώσει την απόφαση ή τουλάχιστον την πράξη που εξέδωσε η Επιτροπή την 1η Απριλίου 1993 και της οποίας αποδέκτης ήταν η VEB,

— να υποχρεώσει την Κοινότητα να της καταβάλει το ποσό των 7 374 023,78 ECU, δηλαδή 6 615 990,36 ECU για την κάλυψη της διαφοράς μεταξύ του συμφωνηθέντος τιμήματος και του καταβληθέντος τιμήματος και 758 033,42 ECU για απώλεια τόκων, να της επιδικάσει δε τόκους επί των ανωτέρω ποσών από την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής-αγωγής,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα» (σκέψη 27).

18 Η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου, με την οποία ζήτησε από το Πρωτοδικείο:

«— να απορρίψει την προσφυγή ακυρώσεως ως απαράδεκτη,

— να απορρίψει την αγωγή αποζημιώσεως ως απαράδεκτη,

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα» (σκέψη 28 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως).

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

Επί του παραδεκτού του αιτήματος ακυρώσεως

19 Το Πρωτοδικείο απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή ακυρώσεως που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 1ης Απριλίου 1993 (στο εξής: επίδικη απόφαση της Επιτροπής) για τους εξής λόγους:

«47. Κατά το άρθρο 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ασκεί προσφυγή κατά των αποφάσεων που, αν και εκδίδονται ως αποφάσεις που απευθύνονται σε άλλο πρόσωπο, το αφορούν άμεσα και ατομικά.

48. Πρέπει συνεπώς να εξακριβωθεί κατά πόσον το έγγραφο που απέστειλε η Επιτροπή στην VEB την 1η Απριλίου 1993 αφορά την προσφεύγουσα άμεσα και ατομικά.

49. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει εκ προοιμίου ότι η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε το γεγονός ότι το επίδικο έγγραφο αφορά την προσφεύγουσα ατομικά. Το Πρωτοδικείο, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της υποθέσεως, εκτιμά ότι πρέπει να εξετασθεί μόνο το ζήτημα αν η επίδικη απόφαση αφορά άμεσα την προσφεύγουσα.

50. Συναφώς επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι κοινοτικές κανονιστικές πράξεις και οι συμφωνίες που συνήφθησαν μεταξύ Κοινότητας και Ρωσίας προβλέπουν την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Επιτροπής και του εξουσιοδοτημένου από τη Ρωσία για την αγορά του σιταριού εκπροσώπου της. Στον εκπρόσωπο αυτό, εν προκειμένω στην Exportkhleb, εναπόκειται δηλαδή να επιλέγει, κατόπιν προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών, τον

αντισυμβαλλόμενο, να διαπραγματεύεται τους όρους της συμβάσεως και να συνάπτει τις συμβάσεις. Στην Επιτροπή έχει ανατεθεί μόνο να εξακριβώνει κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως και, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, να αναγνωρίζει ότι οι συμβάσεις αυτές είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις της αποφάσεως 91/658 και των συμφωνιών που έχουν συναφθεί με τη Ρωσία, ενόψει της εκταμιεύσεως του δανείου. Κατά συνέπεια, δεν εναπόκειται στην Επιτροπή να αξιολογεί την εμπορική σύμβαση βάσει άλλων κριτηρίων πέραν των ανωτέρω.

51. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η επιχείρηση με την οποία έχει συναφθεί η σύμβαση έχει έννομες σχέσεις μόνο με τον αντισυμβαλλόμενό της, την Exportkhleb, στην οποία η Ρωσία έχει αναθέσει να συνάψει τις συμβάσεις αγοράς σιταριού. Η Επιτροπή δεν έχει έννομες σχέσεις παρά μόνο με τον δανειολήπτη, δηλαδή τον οικονομικό εκπρόσωπο της Ρωσίας, τη VEB, η οποία της κοινοποιεί τις εμπορικές συμβάσεις για να χαρακτηριστούν ως σύμφωνες με τις προαναφερθείσες διατάξεις και είναι αποδέκτης της σχετικής αποφάσεως της Επιτροπής.

52. Κατά συνέπεια, η παρέμβαση της Επιτροπής δεν επηρεάζει το νομικό κύρος της εμπορικής συμβάσεως που συνήφθη μεταξύ της προσφεύγουσας και της Exportkhleb ούτε μεταβάλλει τους όρους της συμβάσεως, π.χ. όσον αφορά το τίμημα που συμφώνησαν οι συμβαλλόμενοι. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από την απόφαση της Επιτροπής να μην αναγνωρίσει ότι οι συμβάσεις ήσαν σύμφωνες προς τις εφαρμοστέες διατάξεις, η τροποποίηση που οι συμβαλλόμενοι επέφεραν στις 23 Φεβρουαρίου 1993 στη σύμβασή τους της 28ης Νοεμβρίου 1992 είναι έγκυρη και ισχύει κατά τα συμφωνηθέντα μεταξύ των συμβαλλομένων αυτών.

53. Το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε επαφές με την προσφεύγουσα ή την Exportkhleb δεν μπορεί να μεταβάλει αυτή την εκτίμηση των δικαιωμάτων και των νομικών υποχρεώσεων που απορρέουν για καθένα από τους ενδιαφερομένους από τις ισχύουσες κανονιστικές πράξεις ή συμβάσεις. Επιπλέον, όσον αφορά το παραδεκτό της προσφυγής ακυρώσεως, το Πρωτοδικείο τονίζει ότι η αλληλογραφία την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια των αρμοδιοτήτων της, οι οποίες συνίστανται στην εξακρίβωση του αν η αρχική σύμβαση ή η τροποποίηση είναι σύμφωνες προς τις ισχύουσες διατάξεις. Για παράδειγμα, οι κατά τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας πραγματοποιηθείσες τον Ιανουάριο 1993 επαφές μεταξύ Επιτροπής και προσφεύγουσας είχαν ως μόνο σκοπό να πεισθούν οι συμβαλλόμενοι να προσθέσουν στη σύμβασή τους έναν όρο που ήταν αναγκαίος για

την αναγνώριση του συμφώνου της συμβάσεως, αλλά για την τροποποίηση της συμβάσεως έπρεπε να μεριμνήσουν οι ίδιοι οι συμβαλλόμενοι, αν ήθελαν να τύχουν της προβλεπομένης χρηματοδοτήσεως. Ομοίως, το γεγονός ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής ενημέρωσαν την προσφεύγουσα για την εξέλιξη της υποθέσεως, μεταξύ άλλων αποστέλλοντάς της αντίγραφο του επιβεβαιωτικού υπομνήματος που είχε αποσταλεί στη VEB, δεν μπορεί να αποτελέσει αποδεικτικό στοιχείο για το ότι η απόφαση αυτή αφορά άμεσα την προσφεύγουσα.

54. Το Πρωτοδικείο φρονεί επίσης ότι, μολονότι η VEB, όταν η Επιτροπή τής αποστέλλει απόφαση διαπιστώνουσα ότι η σύμβαση δεν είναι σύμφωνη προς τις ισχύουσες διατάξεις, δεν μπορεί να παράσχει ενέγγυα πίστωση καλυπτόμενη από την κοινοτική εγγύηση, εντούτοις, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, η απόφαση δεν θίγει ούτε το κύρος της συμβάσεως που συνήφθη μεταξύ της προσφεύγουσας και της Exportkhleb ούτε το περιεχόμενό της. Συναφώς πρέπει να τονισθεί ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν υποκαθίσταται σε απόφαση των ρωσικών εθνικών αρχών, καθόσον η μόνη αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι να εξετάζει, ενόψει της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως, κατά πόσον οι συμβάσεις είναι σύμφωνες προς τις ισχύουσες διατάξεις.

55. Εξάλλου, όσον αφορά τη δυνατότητα απευθείας εφαρμογής του κανονισμού 1897/92, την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα, το Πρωτοδικείο τονίζει ότι η απαρίθμηση στο άρθρο 5 του κανονισμού των όρων που πρέπει να πληρούν οι συμβάσεις για να τύχουν της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως δεν είναι περιοριστική, πράγμα που προκύπτει από το γεγονός ότι χρησιμοποιείται η φράση "μεταξύ άλλων"· επιπλέον, το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού παραπέμπει ρητά στις διατάξεις των συμφωνιών που έχουν συναφθεί μεταξύ της Ρωσίας και της Επιτροπής. Η δε σύμβαση δανείου, η οποία αναφέρει ακριβώς τους όρους υπό τους οποίους χορηγείται η κοινοτική χρηματοδότηση, προβλέπει, στο άρθρο 5, παράγραφος 1, ότι η Επιτροπή έχει απόλυτη διακριτική ευχέρεια. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της προσφεύγουσας δεν είναι βάσιμο.

56. Τέλος, πρέπει να προστεθεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλεστεί, προκειμένου να αποδείξει ότι η επίδικη απόφαση την αφορά άμεσα, το γεγονός ότι στις εμπορικές συμβάσεις περιλαμβάνεται αναβλητική αίρεση, κατά την οποία προϋπόθεση για την εκτέλεση της συμβάσεως και την καταβολή του τιμήματος είναι να αναγνωρισθεί από την Επιτροπή ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις εκταμιεύσεως του κοινοτικού δανείου. Η αίρεση αυτή σημαίνει ότι οι συμβαλλόμενοι αποφασίζουν να εξαρτήσουν τη σύμβασή τους

από ένα μελλοντικό και αβέβαιο γεγονός, η επέλευση του οποίου και μόνο θα προσδώσει δεσμευτικότητα στη συμφωνία τους. Το Πρωτοδικείο όμως εκτιμά ότι το παραδεκτό προσφυγής που ασκείται κατά το άρθρο 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης δεν μπορεί να εξαρτάται από τη βούληση των συμβαλλομένων. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

57. Το Πρωτοδικείο, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, φρονεί ότι η απόφαση που απηύθυνε η Επιτροπή την 1η Απριλίου 1993 προς τη VEB δεν αφορά άμεσα την προσφεύγουσα, υπό την έννοια του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης. Συνεπώς η προσφυγή ακυρώσεως που ασκήθηκε κατά της ανωτέρω αποφάσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.»

Επί του παραδεκτού του αιτήματος επιδικάσεως αποζημιώσεως

20 Το Πρωτοδικείο έκρινε παραδεκτό το αίτημα αποκαταστάσεως της ζημίας που ισχυρίστηκε ότι υπέστη η προσφεύγουσα-ενάγουσα για τους εξής λόγους:

«63. Πρώτον, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι το επιχείρημα περί νομιμότητας της αποφάσεως και το επιχείρημα περί της εκ μέρους ενός από τους Ρώσους συμβαλλομένους μη εκπληρώσεως των συμβατικών υποχρεώσεών του αφορούν την ουσία της υποθέσεως και δεν μπορούν να αποτελέσουν λόγο απαραδέκτου.

64. Δεύτερον, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, η αγωγή αποζημιώσεως βάσει των άρθρων 178 και 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης έχει θεσπιστεί ως αυτοτελές ένδικο βοήθημα που επιτελεί ιδιαίτερη λειτουργία στο πλαίσιο του συστήματος παροχής έννομης προστασίας (απόφαση [της 26ης Φεβρουαρίου 1986, 175/84,] Krohn κατά Επιτροπής [Συλλογή 1986, σ. 753], σκέψη 26). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το απαράδεκτο της προσφυγής ακυρώσεως δεν συνεπάγεται κατ' αρχήν το απαράδεκτο της αγωγής αποζημιώσεως.

65. Το Δικαστήριο έχει πάντως αποφανθεί, κατ' εξαίρεση από την ανωτέρω αρχή, ότι το απαράδεκτο του ακυρωτικού αιτήματος συνεπάγεται το απαρά-

δεκτο του αιτήματος αποζημιώσεως, όταν με την αγωγή αποζημιώσεως ζητείται στην πραγματικότητα η ανάκληση οριστικής ατομικής αποφάσεως (απόφαση Krohn κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 33 και απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 1995 στην υπόθεση T-514/93, Cobrecaf κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-621, σκέψη 59) και επομένως επιδιώκεται η καταστρατήγηση της διαδικασίας. Το βάρος αποδείξεως της καταστρατηγήσεως αυτής φέρει ο διάδικος που την επικαλείται.

66. Εν προκειμένω το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η Επιτροπή δεν εκπλήρωσε την υποχρέωση αυτή. Πρώτον η Επιτροπή αρκέστηκε στον ισχυρισμό ότι η προσφεύγουσα δεν επιδιώκει παρά να επιτύχει το ίδιο τίμημα που θα της είχε καταβληθεί αν η Επιτροπή είχε αναγνωρίσει ότι η τροποποίηση της συμβάσεως ήταν σύμφωνη προς τις ισχύουσες διατάξεις. Δεύτερον, όπως δέχθηκε το Δικαστήριο με την (...) απόφαση [της 10ης Ιουλίου 1985, 118/83,] CMC κ.λπ. κατά Επιτροπής [Συλλογή 1985, σ. 2325], όταν διεξάγονται διαγωνισμοί στο πλαίσιο της Συμβάσεως του Λομέ δεν αποκλείεται, σε περιπτώσεις σαν την προκειμένη, το ενδεχόμενο συμπεριφοράς ή πράξεων της Επιτροπής, των υπηρεσιών ή μεμονωμένων υπαλλήλων της που να προκαλούν ζημίες σε τρίτους. Επομένως, κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι υπέστη ζημία από τέτοιες πράξεις ή από τέτοια συμπεριφορά πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει αγωγή, υποχρεούμενο βεβαίως να αποδείξει τα στοιχεία της ευθύνης, δηλαδή την πρόκληση ζημίας από παράνομη πράξη ή συμπεριφορά που μπορεί να καταλογιστεί στην Κοινότητα (απόφαση CMC κ.λπ. κατά Επιτροπής, όπ.π., σκέψη 31).»

21 Ενόψει των ανωτέρω, το Πρωτοδικείο αποφάσισε:

«1) Απορρίπτει την προσφυγή ακυρώσεως ως απαράδεκτη.

2) Απορρίπτει την ένσταση απαραδέκτου που προβλήθηκε κατά του αιτήματος αποκαταστάσεως της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη η προσφεύγουσα-ενάγουσα.

3) Η διαδικασία επί του ανωτέρω αιτήματος θα συνεχιστεί επί της ουσίας.

4) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.»

Η αίτηση αναιρέσεως

22 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η Glencore προβάλλει δύο λόγους αναιρέσεως, αντλούμενους, αφενός, από την παράβαση του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης και, αφετέρου, από την αντιφατική αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

23 Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως έχει δύο σκέλη.

24 Αφενός, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι απέστη της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου και του ιδίου του Πρωτοδικείου κρίνοντας ότι η επίδικη απόφαση της Επιτροπής δεν την αφορούσε άμεσα.

25 Πρώτον, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι κακώς το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι η επίδικη απόφαση δεν υποκαθιστά απόφαση των ρωσικών αρχών (σκέψη 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως). Η αναιρεσείουσα παραπέμπει, συναφώς, στα άρθρα 4 και 5 του κανονισμού 1897/92 που αφορούν την αναγνώριση των συμβάσεων προμηθείας, καθώς και στα άρθρα 1 και 4 της συμβάσεως προμηθείας που η ίδια συνήψε με την Exportkhleb, τα οποία, κατά την αναιρεσείουσα, δικαιολογούνταν από την οικτρή οικονομική κατάσταση των ρωσικών αρχών που δεν θα τους επέτρεπε να τηρήσουν τις υποχρεώσεις εξοφλήσεως των αγαθών αν δεν ελάμβαναν κοινοτική χρηματοδότηση.

26 Σύμφωνα με το άρθρο 1 της εν λόγω συμβάσεως, η σύμβαση αυτή

«εξαρτάται από την έγκριση των κοινοτικών αρχών και από την τραπεζική συμφωνία μεταξύ της εξουσιοδοτημένης από τη Ρωσική Ομοσπονδία τράπεζας και της εξουσιοδοτημένης από τις κοινοτικές αρχές τράπεζας».

27 Το άρθρο 4 της συμβάσεως προβλέπει τα εξής:

«Η εξόφληση κάθε φορτίου εμπορευμάτων θα πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις του δανείου ΕΟΚ προς τη Ρωσική Ομοσπονδία μεταξύ της εξουσιοδοτημένης από την ΕΟΚ τράπεζας και της εξουσιοδοτημένης από τη Ρωσική Ομοσπονδία τράπεζας. Η εκτέλεση της παρούσας συμβάσεως εξαρτάται από την αποστολή στην ενδιαφερόμενη πιστοποιούσα τράπεζα κατάλληλης αναλήψεως δεσμεύσεως εκ μέρους του δικαιούχου του εγγυητικού λογαριασμού (της εξουσιοδοτημένης από την ΕΟΚ τράπεζας).»

28 Συνεπώς, προκειμένου να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους έναντι της Glencore, οι ρωσικές αρχές εξηρτώντο πλήρως, τόσο de facto όσο και de jure, από την αναγνώριση της Επιτροπής προκειμένου να λάβουν κοινοτική χρηματοδότηση. Κατά συνέπεια, όταν, με το έγγραφο της 1ης Απριλίου 1993, η Επιτροπή αρνήθηκε να αναγνωρίσει τις τροποποιήσεις που είχαν συμφωνηθεί στις 23 Φεβρουαρίου 1993, η απόφασή της υποκατέστησε την απόφαση των ρωσικών αρχών περί καταβολής του υψηλοτέρου τιμήματος και, επομένως, μόνο με την παλαιά τιμή μπορούσαν οι αρχές αυτές να πληρώσουν το σιτάρι το οποίο τους παρέδωσε η Glencore, και όχι με τη νέα τιμή που είχε συμφωνηθεί με την τροποποιημένη σύμβαση.

29 Δεύτερον, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν έλαβε υπόψη του το γεγονός ότι οι ρωσικές αρχές δεν διέθεταν, ελλείψει κοινοτικής χρηματοδοτήσεως, κανένα περιθώριο εκτιμήσεως ως προς την τήρηση των υποχρεώσεων καταβολής του τιμήματος έναντι της Glencore (βλ. αποφάσεις της 13ης Μαΐου 1971, 41/70 έως 44/70, International Fruit Company κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 783· της 23ης Νοεμβρίου 1971, 62/70, Bock κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 977· και της 17ης Ιανουαρίου 1985, 11/82, Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 207).

30 Τρίτον, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν ακολούθησε τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου όσον αφορά το παραδεκτό των προσφυγών κατ' αποφάσεων της Επιτροπής σχετικών με κρατικές ενισχύσεις οι οποίες ασκούνται από «ενδεχόμενο δικαιούχο της ενισχύσεως».

31 Παρατηρεί, συναφώς, ότι, όπως το κράτος μέλος που προτίθεται να χορηγήσει ενίσχυση μπορεί να συμφωνήσει με ενδεχόμενο δικαιούχο να τη χορηγήσει μόνον αν η Επιτροπή εγκρίνει την κοινοποιηθείσα ενίσχυση, οι ρωσικές αρχές δεσμεύθηκαν συμβατικώς να καταβάλουν στην Glencore τη νέα υψηλότερη τιμή αν η Επιτροπή ενέκρινε την τιμή αυτή ενόψει κοινοτικής χρηματοδοτήσεως. Ομοίως, η θέση της Glencore, η οποία, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναγνωρίσεως εκ μέρους της Επιτροπής, ήταν σε συνεχή επαφή με το όργανο αυτό, παρουσίαζε αναλογίες με τη θέση του δικαιούχου ενός σχεδίου ενισχύσεως. Κατά την αναιρεσείουσα, κακώς το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 53 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν έδωσε σημασία στο γεγονός αυτό.

32 Αφετέρου, κατά την αναιρεσείουσα, το Πρωτοδικείο έκρινε εσφαλμένως ότι η ύπαρξη της αναβλητικής αιρέσεως που επηρέαζε την εκτέλεση της συμβάσεως και την καταβολή του τιμήματος δεν είχε ως συνέπεια ότι η επίδικη απόφαση της Επιτροπής έθιγε άμεσα την αναιρεσείουσα (σκέψη 56 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως). Αντιθέτως, η αναβλητική αίρεση στηριζόταν άμεσα στο γεγονός ότι η σύμβαση μεταξύ της Glencore και της Exportkhleb έπρεπε να αναγνωριστεί από την Επιτροπή προκειμένου να τύχει κοινοτικής χρηματοδοτήσεως και, συνεπώς, η εκτέλεση της συμβάσεως εξηρτάτο, de facto και de jure, από την αναγνώριση αυτή.

33 Η Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως αναιρέσεως, προβάλλοντας ότι το σύνολο σχεδόν της επιχειρηματολογίας της αναιρεσείουσας αποτελεί απλώς επανάληψη των επιχειρημάτων που επικαλέστηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου. Όμως, κατά πάγια νομολογία, δεν πληροί τις επιταγές του άρθρου 51 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και του άρθρου 112, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου η αίτηση αναιρέσεως η οποία περιορίζεται στην επανάληψη ή στην κατά γράμμα παράθεση των λόγων και επιχειρημάτων που έχουν ήδη προβληθεί ενώπιον του Πρωτοδικείου.

34 Επί της ουσίας, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η αναιρεσείουσα επικαλείται το γεγονός ότι η σύμβαση πωλήσεως που συνήψε με την Exportkhleb περιέχει αναβλητική αίρεση. Συναφώς, η Επιτροπή παρατηρεί ότι, ανεξαρτήτως των διαφορετικών ερμηνειών τις οποίες επιδέχεται η ρήτρα αυτή, η εκ μέρους της άρνηση της εγκρίσεως της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως δεν μπορούσε να έχει ως συνέπεια ότι δεν θα έπρεπε να τηρηθούν οι οικονομικές υποχρεώσεις που απέρρεαν από τη σύμβαση πωλήσεως. Τυχόν διαφορά μεταξύ της αναιρεσείουσας και της Exportkhleb, η οποία θα ήταν διαφορά καθαρά ιδιωτικού δικαίου, θα έπρεπε να υποβληθεί, σύμφωνα με την ίδια τη σύμβαση, στο εμπορικό επιμελητήριο της Μόσχας.

35 Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν είναι νοητό να εξαρτάται η νομιμοποίηση ενός ιδιώτη προς άσκηση προσφυγής κατά πράξεως κοινοτικού οργάνου από συμφωνίες ιδιωτικού δικαίου συναφθείσες από τον ιδιώτη αυτόν με τρίτον ή ακόμα από πράξεις ενός των συμβαλλομένων ή αμφοτέρων των συμβαλλομένων σχετικές με την εφαρμογή της συμβάσεως.

36 Η Επιτροπή παρατηρεί, εξάλλου, ότι οι ρωσικές αρχές δεν ήταν επιφορτισμένες με αποστολή δημοσίου δικαίου στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας κοινοτικής πολιτικής. Η απόφασή τους να συνάψουν τη σύμβαση πωλήσεως και, κατόπιν, η απόφασή τους να αρνηθούν την καταβολή της διαφοράς του τιμήματος που συμφωνήθηκε αργότερα ασφαλώς δεν σκοπούσαν στην εκτέλεση μιας κοινοτικής πράξεως αλλά παρήγαγαν απλώς αποτελέσματα ιδιωτικού δικαίου στη σχέση μεταξύ της Exportkhleb και της αναιρεσείουσας. Αυτό συνιστά ουσιώδη διαφορά σε σχέση με την κατάσταση την οποία αφορούσε η προμνησθείσα απόφαση International Fruit Company κ.λπ. κατά Επιτροπής. Στην υπόθεση εκείνη, το εθνικό εκτελεστικό όργανο, στο οποίο απευθυνόταν η προσβληθείσα απόφαση της Επιτροπής, είχε απλώς ρόλο μεσάζοντα μεταξύ της Επιτροπής και του αιτούντος και δεν διέθετε κανένα περιθώριο ελιγμού.

37 Όσον αφορά τη σχετική με τις κρατικές ενισχύσεις νομολογία, την οποία επικαλείται η αναιρεσείουσα, η Επιτροπή παρατηρεί ότι, όταν κηρύσσει ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά μια ενίσχυση χορηγηθείσα σε επιχείρηση, η σχετική απόφαση αφορά πάντοτε άμεσα την επιχείρηση αυτή, ασχέτως των όσων έχει συμφωνήσει το κράτος μέλος με τη σύμβαση που έχει συνάψει με την εν λόγω επιχείρηση.

38 Όσον αφορά την ένσταση απαραδέκτου που προβάλλει η Επιτροπή, διαπιστώνεται ότι η αίτηση αναιρέσεως αναφέρει επακριβώς τα αμφισβητούμενα στοιχεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως καθώς και τα νομικά επιχειρήματα επί των οποίων στηρίζεται συγκεκριμένα η αίτηση αυτή (βλ., μεταξύ άλλων, διάταξη της 26ης Απριλίου 1993, C-244/92 P, Kupka-Floridi κατά Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-2041, σκέψη 9). Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι τα εν λόγω επιχειρήματα προβλήθηκαν και ενώπιον του Πρωτοδικείου δεν τα καθιστά απαράδεκτα.

39 Κατά συνέπεια, η ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

40 Υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως κατά των αποφάσεων που απευθύνονται σ' αυτό, καθώς και κατά των αποφάσεων οι οποίες, καίτοι εκδοθείσες ως αποφάσεις απευθυνόμενες σε άλλο πρόσωπο, το αφορούν άμεσα και ατομικά.

41 Στην υπό κρίση υπόθεση, η επίδικη απόφαση της Επιτροπής απευθυνόταν τυπικά στη VEB.

42 Το Πρωτοδικείο εξέτασε μόνο το κατά πόσον η επίδικη απόφαση της Επιτροπής αφορούσε την αναιρεσείουσα άμεσα, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε ότι η απόφαση αυτή αφορούσε την αναιρεσείουσα ατομικά.

43 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι για να επηρεάζεται ένας ιδιώτης άμεσα από ορισμένο κοινοτικό μέτρο απαιτείται να επηρεάζει το αμφισβητούμενο μέτρο άμεσα τη νομική του κατάσταση και να μην αφήνει καμία εξουσία εκτιμήσεως στους αποδέκτες του εν λόγω μέτρου που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του, όταν αυτή έχει καθαρά αυτόματο χαρακτήρα και απορρέει αποκλειστικά από την κοινοτική ρύθμιση χωρίς εφαρμογή άλλων παρεμβαλλομένων κανόνων (βλ., μεταξύ άλλων, υπό το πνεύμα αυτό, την προμνησθείσα απόφαση International Fruit Company κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 23 έως 29, καθώς και αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 1979, 92/78, Simmenthal κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 407, σκέψεις 25 και 26· της 29ης Μαρτίου 1979, 113/77, NTN Toyo Bearing Company κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 669, σκέψεις 11 και 12· 118/77, ISO κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 673, σκέψη 26· 119/77, Nippon Seiko κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 675, σκέψη 14· 120/77, Koyo Seiko κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 759, σκέψη 25· 121/77, Nachi Fujikoshi κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 761, σκέψη 11· της 11ης Ιουλίου 1985, 87/77, 130/77, 22/83, 9/84 και 10/84, Salerno κ.λπ. κατά Επιτροπής και Συμβουλίου, Συλλογή 1985, σ. 2523, σκέψη 31· της 17ης Μαρτίου 1987, 333/85, Mannesmann-Röhrenwerke και Benteler κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1987, σ. 1381, σκέψη 14· της 14ης Ιανουαρίου 1988, 55/86, Arposol κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1988, σ. 13, σκέψεις 11 έως 13· της 26ης Απριλίου 1988, 207/86, Apesco κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 2151, σκέψη 12· και της 26ης Ιουνίου 1990, C-152/88, Sofrimport κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-2477, σκέψη 9).

44 Το αυτό ισχύει όταν η δυνατότητα των αποδεκτών να μη δώσουν συνέχεια στην κοινοτική πράξη είναι καθαρά θεωρητική, εφόσον δεν υφίσταται αμφιβολία ως προς τη βούλησή τους να συναγάγουν συνέπειες σύμφωνες προς την πράξη αυτή (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσες αποφάσεις Bock κατά Επιτροπής, σκέψεις 6 έως 8, και Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 8 έως 10, καθώς και απόφαση της 31ης Μαρτίου 1998, C-68/94 και C-30/95, Γαλλία κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-1375, σκέψη 51).

45 Ενόψει των ανωτέρω, το Πρωτοδικείο όφειλε, στην υπό κρίση περίπτωση, να ελέγξει κατά πόσον αυτή καθεαυτή η επίδικη απόφαση της Επιτροπής επηρέασε τη νομική κατάσταση της Glencore, και τούτο δεδομένου ότι οι αρμόδιες ρωσικές αρχές δεν διέθεταν περιθώριο εκτιμήσεως ως προς τη δυνατότητα εκτελέσεως της συμβάσεως σύμφωνα με τους όρους οι οποίοι συμφωνήθηκαν από τους συμβαλλομένους με την προσθήκη στη σύμβαση, αλλ' αμφισβητήθηκαν από την Επιτροπή, παραιτούμενες όμως συγχρόνως από την κοινοτική χρηματοδότηση.

46 Συναφώς, το Πρωτοδικείο περιορίστηκε στη διαπίστωση ότι η απόφαση της Επιτροπής, μόνη αρμοδιότητα της οποίας ήταν «να εξετάζει, ενόψει της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως, κατά πόσον οι συμβάσεις είναι σύμφωνες προς τις ισχύουσες διατάξεις», δεν επηρέασε «το νομικό κύρος της εμπορικής συμβάσεως που συνήφθη μεταξύ της προσφεύγουσας και της Exportkhleb» ούτε μετέβαλε «τους όρους της συμβάσεως, κυρίως όσον αφορά το τίμημα που συμφώνησαν οι συμβαλλόμενοι», καθώς και ότι «η τροποποίηση που οι συμβαλλόμενοι επέφεραν στις 23 Φεβρουαρίου 1993 στη σύμβασή τους της 28ης Νοεμβρίου 1992 [παρέμενε] έγκυρη και [ίσχυε] κατά τα συμφωνηθέντα μεταξύ των συμβαλλομένων αυτών» (σκέψεις 52 και 54). Το Πρωτοδικείο πρόσθεσε ότι το γεγονός ότι στη σύμβαση περιλαμβανόταν «αναβλητική αίρεση, κατά την οποία προϋπόθεση για την εκτέλεση της συμβάσεως και την καταβολή του τιμήματος είναι να αναγνωρισθεί από την Επιτροπή ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις εκταμιεύσεως του κοινοτικού δανείου», οφειλόταν στη βούληση των ιδίων των συμβαλλομένων, από την οποία δεν μπορεί να εξαρτάται το παραδεκτό προσφυγής ασκουμένης δυνάμει του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο (σκέψη 56).

47 Όμως, από διάφορα αντικειμενικά, κρίσιμα και συγκλίνοντα στοιχεία που διαπίστωσε το Πρωτοδικείο συνάγεται ότι η επίδικη απόφαση της Επιτροπής αφορούσε άμεσα την αναιρεσείουσα.

48 Πράγματι, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η VEB, ως οικονομικός εκπρόσωπος της Ρωσικής Ομοσπονδίας, μετέσχε σύμφωνα με τη συμφωνία-πλαίσιο και τη σύμβαση δανείου που τη συνδέει με την Επιτροπή στην εφαρμογή της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως των εισαγωγών, στη Ρωσική Ομοσπονδία, γεωργικών προϊόντων, ειδών διατροφής και ιατρικού υλικού, όπως προβλέφθηκε με την απόφαση 91/658.

49 Επιπλέον, φαίνεται ότι η ενεργοποίηση της επίδικης συμβάσεως προμηθείας εξαρτήθηκε από την αναβλητική αίρεση της αναγνωρίσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, του ότι η σύμβαση ήταν σύμφωνη προς τους όρους εκταμιεύσεως του κοινοτικού δανείου και ότι καμία πληρωμή δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί προτού η ορισθείσα με τη σύμβαση τράπεζα λάβει επίσημη δέσμευση εξοφλήσεως εκ μέρους της Επιτροπής.

50 Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται από το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η σύναψη της συμβάσεως προμηθείας, το οποίο χαρακτηριζόταν, όπως προκύπτει από την τρίτη και την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 91/658, από την κρίσιμη οικονομική και χρηματοπιστωτική κατάσταση που αντιμετώπιζε η δανειζόμενη Δημοκρατία, καθώς και από την επιδείνωση της καταστάσεως στον επισιτιστικό και τον ιατρικό τομέα. Υπό τις συνθήκες αυτές, θεμιτώς θεωρήθηκε ότι η σύμβαση προμηθείας συνάφθηκε αποκλειστικώς και μόνον ενόψει των υποχρεώσεων που θα ανελάμβανε η Κοινότητα, ως δανειστής, έναντι της VEB, εφόσον οι εμπορικές συμβάσεις αναγνωρίζονταν ως σύμφωνες με την κοινοτική ρύθμιση.

51 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η — ασφαλώς ηθελημένη από τους συμβαλλομένους — προσθήκη της αναβλητικής αιρέσεως στη σύμβαση αντικατοπτρίζει απλώς, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 69 των προτάσεών του, την αντικειμενική οικονομική εξάρτηση της συμβάσεως προμηθείας από τη συμφωνία δανείου που συνάφθηκε μεταξύ της Κοινότητας και της ενδιαφε-

ρομένης Δημοκρατίας, καθόσον η εξόφληση της παραδόσεως σιτηρών δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί παρά μόνο με τους οικονομικούς πόρους που τέθηκαν στη διάθεση των αγοραστών από την Κοινότητα μέσω του μηχανισμού της παροχής αμετακλήτων ενεγγύων πιστώσεων.

52 Η δυνατότητα της Exportkhleb να προβεί στην εκτέλεση των συμβάσεων προμηθείας σύμφωνα με τους όρους, όσον αφορά την τιμή, που αμφισβήτησε η Επιτροπή και να παραιτηθεί έτσι από την κοινοτική χρηματοδότηση ήταν καθαρά θεωρητική και, συνεπώς, δεν αρκούσε, ενόψει των πραγματικών περιστατικών που διαπίστωσε το Πρωτοδικείο, για να θεωρηθεί ότι η επίδικη απόφαση της Επιτροπή δεν αφορούσε άμεσα την αναιρεσείουσα.

53 Φαίνεται, συνεπώς, ότι η επίδικη απόφαση, με την οποία η Επιτροπή αρνήθηκε να εγκρίνει την προσθήκη στη σύμβαση προμηθείας που συνήφθη μεταξύ της Exportkhleb και της Glencore, κάνοντας με τον τρόπο αυτό χρήση των αρμοδιοτήτων της, στέρησε την αναιρεσείουσα από κάθε πραγματική δυνατότητα να εκτελέσει τη σύμβαση που της είχε ανατεθεί ή να επιτύχει την εξόφληση των παραδόσεων, στις οποίες είχε προβεί, κατά τους συμφωνημένους όρους.

54 Υπό τις συνθήκες αυτές, η επίδικη απόφαση της Επιτροπής, καίτοι απευθύνθηκε στη VEB, ως οικονομικό εκπρόσωπο της Ρωσικής Ομοσπονδίας, επηρέασε άμεσα τη νομική κατάσταση της αναιρεσείουσας.

55 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομική πλάνη κρίνοντας, ενόψει των πραγματικών περιστατικών που διαπίστωσε, ότι η

επίδικη απόφαση της Επιτροπής δεν αφορούσε την αναιρεσείουσα άμεσα, υπό την έννοια του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης.

56 Συνεπώς, η αίτηση αναιρέσεως, καθόσον βάλλει κατά της απορρίψεως, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, της προσφυγής ακυρώσεως ως απαράδεκτης, είναι βάσιμη.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

57 Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να αποφανθεί επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως.

Επί της αναπομπής της υποθέσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου

58 Κατά το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, «αν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει».

59 Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι σε θέση να κρίνει επί της υποθέσεως στο στάδιο στο οποίο αυτή βρίσκεται και πρέπει,

ως εκ τούτου, να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο προκειμένου αυτό να κρίνει επί της ουσίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 στην υπόθεση T-491/93, Richco κατά Επιτροπής, καθόσον με την απόφαση αυτή απορρίφθηκε ως απαράδεκτη η προσφυγή ακυρώσεως της εταιρίας Glencore Grain Ltd, πρώην Richco Commodities Ltd.

2) Αναπέμπει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου αυτό να κρίνει επί της ουσίας.

3) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Rodríguez Iglesias Gulmann Ragnemalm

Wathelet Schintgen Mancini

Moitinho de Almeida Kapteyn Murray

Edward Puissochet Hirsch

Jann Sevón Ιωάννου

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 5 Μαΐου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias